Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

19. prosince 2024*

„Řízení o předběžné otázce – Článek 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Účinná právní ochrana v oblastech pokrytých unijním právem – Článek 47 druhý pododstavec Listiny základních práv Evropské unie – Přístup k nezávislému a nestrannému soudu – Odpovědnost členského státu za škodu způsobenou jednotlivcům porušením unijního práva – Porušení, jehož se dopustil vnitrostátní soud rozhodující v posledním stupni v oblasti daně z přidané hodnoty (DPH) – Příslušnost soudu rozhodujícího v posledním stupni, který má ve sporu postavení žalované strany – Složení soudního kolegia“

Ve věci C-369/23,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Nejvyššího správního soudu (Varchoven administrativen sad, Bulharsko) ze dne 9. června 2023, došlým Soudnímu dvoru dne 9. června 2023, v řízení

„Vivacom Bulgaria“ EAD

proti

Varchoven administrativen sad,

Nacionalna agencia za prichodite,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení: K. Lenaerts, předseda Soudního dvora vykonávající funkci předsedy čtvrtého senátu, C. Lycourgos (zpravodaj), předseda třetího senátu, S. Rodin, J. Passer a O. Spineanu-Matei, soudci,

generální advokátka: T. Ćapeta,

za soudní kancelář: A. Calot Escobar, vedoucí,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

– za „Vivacom Bulgaria“ EAD: S. Kostov a S. Jordanova, advokati,

– za Varchoven administrativen sad: A. Adamova-Petkova, T. Kucarova-Christova a M. Semov,

* Jednací jazyk: bulharština.

– za bulharskou vládu: T. Mitova a R. Stojanov, jako zmocněnci,

– za Evropskou komisi: K. Herrmann a E. Ruseva, jakož i P. J. O. Van Nuffel, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 11. července 2024,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 19 odst. 1 druhého pododstavce SEU a článku 47 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společností „Vivacom Bulgaria“ EAD na straně jedné a Nejvyšším správním soudem (Varchoven administrativen sad, Bulharsko) a Národní agenturou pro veřejné příjmy (Nacionalna agencia za prichodite, Bulharsko) (dále jen „NAP“) na straně druhé ve věci náhrady škody, kterou společnost Balgarska telekomunikacionna kompania EAD (dále jen „BTK“), nyní společnost Vivacom Bulgaria, údajně utrpěla v důsledku porušení unijního práva.

Právní rámec

Unijní právo

3 V článku 19 odst. 1 druhém pododstavci SEU je stanoveno:

„Členské státy stanoví prostředky nezbytné k zajištění účinné právní ochrany v oblastech pokrytých právem Unie.“

4 V článku 47 Listiny je stanoveno:

„Každý, jehož práva a svobody zaručené právem Unie byly porušeny, má za podmínek stanovených tímto článkem právo na účinné prostředky nápravy před soudem.

Každý má právo, aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, předem zřízeným zákonem. Každému musí být umožněno poradit se, být obhajován a být zastupován.

Bezplatná právní pomoc je poskytnuta všem, kdo nemají dostatečné prostředky, pokud je to nezbytné k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti.“

Bulharské právo

Soudní řád správní

5 V článku 1 bodě 3 soudního řádu správního (Administrativnoprotsesualen kodeks), ve znění použitelném na spor v původním řízení (DV č. 94 ze dne 29. listopadu 2019) (dále jen „soudní řád správní“), je stanoveno:

„Tento zákoník upravuje řízení o náhradě škody způsobené protiprávními úkony, jednáními nebo nečinností správních orgánů a jejich pracovníků, jakož i náhradu škody vyplývající ze soudní činnosti správních soudů a Nejvyššího správního soudu (Varchoven administrativen sad).“

6 V článku 128 odst. 1 bodě 6 tohoto zákoníku je stanoveno:

„Správní soudy mají pravomoc rozhodovat ve všech věcech, jež se týkají nároků na náhradu […] škody způsobené soudní činností správních soudů a Nejvyššího správního soudu (Varchoven administrativen sad).“

7 V článku 203 uvedeného zákoníku je stanoveno:

„1) Žaloby na náhradu škody, kterou utrpěli občané nebo právnické osoby v důsledku protiprávních úkonů, jednání nebo nečinnosti správních orgánů a jejich pracovníků se projednávají postupem stanoveným v této kapitole.

2) Záležitosti neupravené tímto zákoníkem, jež se týkají peněžité odpovědnosti podle odstavce 1, se řídí ustanoveními zákona o odpovědnosti státu a obcí za škody [Zakon za otgovornostta na daržavata i obštitinite za vredi (DV č. 60 ze dne 5. srpna 1988)] nebo zákona o výkonu trestů a vyšetřovací vazbě (Zakon za izpalnenie nakazanija i zadaržaneto pod straža [(DV č. 25 ze dne 3. dubna 2009)].

3) Tato kapitola se rovněž týká žalob na náhradu škody způsobené dostatečně závažným porušením unijního práva, přičemž peněžitá odpovědnost a přípustnost žaloby se řídí pravidly mimosmluvní odpovědnosti státu za porušení unijního práva.“

Zákon o odpovědnosti státu a obcí za škody

8 V článku 2c zákona o odpovědnosti státu a obcí za škody (Zakon za otgovornostta na daržavata i obštinite za vredi), ve znění použitelném na spor v původním řízení (DV č. 94, ze dne 29. listopadu 2019) (dále jen „zákon o odpovědnosti státu a obcí za škody“), je stanoveno:

„1) Je-li škoda způsobena dostatečně závažným porušením unijního práva, soudy rozhodují o žalobách podle ustanovení:

1. správního řádu v případě škody […] způsobené soudní činností správních soudů a Nejvyššího správního soudu (Varchoven administrativen sad);

2. občanského soudního řádu v jiných případech, než které jsou uvedeny v bodě 1 […].

2) Směřuje-li žaloba podle odstavce 1 proti více žalovaným, bude se o této žalobě rozhodovat v případě škod způsobených správní činností nebo v souvislosti s ní podle ustanovení soudního řádu správního, je-li účastníkem řízení správní soud, Nejvyšší správní soud (Varchoven administrativen sad) nebo právnická osoba.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

9 V letech 2007 až 2008 vystavila společnost BTK Mobile EOOD, jejíž právní nástupkyní se stala společnost BTK, dvěma rumunským společnostem faktury za dodání předplacených karet a poukazů na telekomunikační služby. Na těchto fakturách byla tato plnění považována za poskytnutí služeb s místem plnění v Rumunsku, a uvedená plnění tudíž nepodléhala dani z přidané hodnoty (DPH) v Bulharsku.

10 Dne 20. června 2012 vydala NAP společnosti BTK opravný daňový výměr, v němž jí byla stanovena dodatečná daňová povinnost podle uvedených faktur. Podle NAP totiž měla být dotčená plnění kvalifikována jako poskytování služeb s místem plnění v Bulharsku, a proto v tomto členském státě podléhala dani.

11 Rozsudkem ze dne 22. listopadu 2013, doplněným rozsudkem správního soudu Sofie-město, Bulharsko) (Administrativen sad Sofia-grad) ze dne 28. ledna 2014, byl tento opravný daňový výměr potvrzen, pokud jde o zdaňovací období od prosince 2007 do června 2008 včetně, přičemž dotčená plnění byla považována za dodání zboží s místem plnění v Bulharsku. Nejvyšší správní soud (Varchoven administrativen sad) rozsudkem, který nabyl právní moci dne 16. prosince 2014, v plném rozsahu potvrdil rozsudek vydaný v prvním stupni.

12 Žalobou podanou dne 12. prosince 2019 ke správnímu soudu Sofie-město (Administrativen sad Sofia-grad) proti NAP a Nejvyššímu správnímu soudu (Varchoven administrativen sad) se společnost BTK domáhala na základě článku 2c zákona o odpovědnosti státu a obcí za škody, ve spojení s čl. 4 odst. 3 SEU, přiznání náhrady škody ve výši částky zaplacené na základě opravného daňového výměru, jakož i zákonných úroků v celkové výši 1 808 638,32 bulharských leva (BGN) (přibližně 925 000 eur). Tato společnost rovněž požadovala přiznání zákonných úroků z části této částky za období od podání žaloby až do okamžiku, než o ní bude pravomocně rozhodnuto.

13 Tyto částky podle uvedené společnosti odpovídají škodě vyplývající z dostatečně závažného porušení některých ustanovení směrnice Rady 2006/112/ES ze dne 28. listopadu 2006 o společném systému daně z přidané hodnoty (Úř. věst. 2006, L 347, s. 1) ve znění platném od prosince 2007 do června 2008 (dále jen „směrnice o DPH“), jak byla vyložena Soudním dvorem v rozsudku ze dne 3. května 2012, Lebara (C-520/10, EU:C:2012:264), kterého se měly dopustit NAP a Nejvyšší správní soud (Varchoven administrativen sad).

14 Rozsudkem ze dne 18. dubna 2022 zamítl správní soud Sofie-město (Administrativen sad Sofia-grad) žalobu společnosti BTK, přičemž mimo jiné rozhodl, že NAP ani Nejvyšší správní soud se nedopustily dostatečně závažného porušení unijního práva. NAP podle uvedeného soudu správně kvalifikovala dotčená plnění jako poskytování služeb a neporušila unijní právo, když měla za to, že nebyla splněna jedna z podmínek pro určení místa poskytování těchto služeb v jiném členském státě než v Bulharské republice, a sice nabytí předplacených karet a poukázek osobami povinnými k dani usazenými v takovém jiném členském státě.

15 Správní soud Sofie-město (Administrativen sad Sofia-grad) měl rovněž za to, že skutečnost, že Nejvyšší správní soud (Varchoven administrativen sad) kvalifikoval dotčená plnění jako dodání zboží, a nikoli jako poskytnutí služeb, je v rozporu se směrnicí o DPH a rozsudkem ze dne 3. května 2012, Lebara (C-520/10, EU:C:2012:264). Bez ohledu na toto nesprávné posouzení však žaloba proti opravnému daňovému výměru nemohla vést k jinému výsledku, jelikož nebylo prokázáno, že příjemci dodání karet a předplacených poukázek byli skutečně osobami povinnými k dani, jež jsou usazené v jiném členském státě. Mimoto Nejvyšší správní soud (Varchoven administrativen sad) správně konstatoval, že okolnosti věci, ve které byl vydán rozsudek ze dne 3. května 2012, Lebara (C-520/10, EU:C:2012:264), nejsou totožné s okolnostmi, na jejichž základě vydala NAP dotčený opravný daňový výměr.

16 Společnost BTK podala k Nejvyššímu správnímu soudu (Varchoven administrativen sad) kasační opravný prostředek, v němž se domáhala zrušení rozsudku soudu prvního stupně ze dne 18. dubna 2022, který byl podle ní v rozporu s hmotným právem, podstatným způsobem porušoval procesní pravidla a byl stižen vadou nedostatečného odůvodnění. Společnost BTK zejména tvrdí, že porušení unijního práva vyplývající z nesprávné kvalifikace dotčených operací Nejvyšším správním soudem (Varchoven administrativen sad) vyplývá z řízení o nesplnění povinnosti EU Pilot 8498/1/TAXU, které proti Bulharské republice zahájila Evropská komise. Toto porušení, které vyplývá ze zjevného nerespektování judikatury Soudního dvora, je podle ní s ohledem na kritéria uvedená v bodě 43 rozsudku ze dne 13. června 2006, Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391) dostatečně závažné.

17 V této souvislosti BTK požádala Nejvyšší správní soud (Varchoven administrativen sad), který je předkládajícím soudem, aby předložil Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce. Tato zúčastněná uznává, že složení soudního kolegia uvedeného soudu, kterému byl spor v původním řízení předložen, se liší od složení kolegia, jež vydalo rozsudek ze dne 16. prosince 2014 uvedený v bodě 11 tohoto rozsudku. Podle ní však existují legitimní pochybnosti o nestrannosti všech soudních kolegií předkládajícího soudu, neboť uvedený soud vystupoval jako žalovaný v řízení v prvním stupni a již vyjádřil názor, že žaloba podaná proti němu je nepřípustná, nebo každopádně neopodstatněná.

18 Předkládající soud, který uvádí, že BTK neuplatnila konkrétní argumenty týkající se subjektivní nebo objektivní nestrannosti složení jeho kolegia, má nicméně za to, že potřebuje objasnit, zda mu přísluší rozhodovat ve sporu v původním řízení před tím, než bude moci rozhodnout ve věci samé.

19 Předkládající soud uvádí, že s ohledem na zvláštní povahu správních soudních sporů bulharský zákonodárce stanovil, že žaloby na náhradu škody vzniklé v důsledku soudní činnosti správních soudů a Nejvyššího správního soudu (Varhoven administrativen sad) spadají do příslušnosti správních soudů, mezi něž náleží i předkládající soud, který rozhoduje v posledním stupni. Předkládající soud si klade otázku, zda tato právní úprava splňuje požadavky čl. 19 odst. 1 druhého pododstavce SEU, který zakotvuje účinnou právní ochranu v oblastech pokrytých unijním právem, a čl. 47 druhého pododstavce Listiny, který se týká požadavku přístupu k nezávislému a nestrannému soudu.

20 Relevantní judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) týkající se prostředků soudní nápravy podaných proti Bulharské republice neumožňuje s konečnou platností určit, zda soud může rozhodovat v řízení o opravném prostředku, v němž vystupuje jako odpůrce, aniž je tím porušen čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP“).

21 Předkládající soud v této souvislosti uvádí, že ESLP v rozsudcích ze dne 10. dubna 2008, Michalkov v. Bulharsko (CE:ECHR:2008:0410JUD006771901) a ze dne 5. dubna 2018, Bojan Gospodinov v. Bulharsko (CE:ECHR:2018:0405JUD002841707), konstatoval porušení čl. 6 odst. 1 EÚLP v souvislosti s žalobami na náhradu škody podanými proti státu v souvislosti s jednáním soudu, a to z důvodu profesního vztahu mezi soudci a uvedeným soudem, který byl účastníkem řízení, a okolnosti, že náhrada škody, jež mohla být přiznána, měla být vyplácena z rozpočtových prostředků dotčeného soudu.

22 Naproti tomu v rozsudcích ze dne 18. června 2013, Valčeva a Abrašev v. Bulharsko (CE:ECHR:2013:0618DEC000619411), jakož i Balakčiev a další v. Bulharsko (CE:ECHR:2013:0618DEC006518710) dospěl ESLP k závěru, že nedošlo k porušení EÚLP, neboť náhrada škody způsobené činností některého ze soudů by byla vyplácena ze zvláštní rozpočtové položky daného soudu.

23 Předkládající soud upřesňuje, že v projednávané věci jsou rozpočtová pravidla, kterými se řídí vyplácení případné náhrady škody v návaznosti na rozhodnutí sporu v původním řízení, obdobná pravidlům popsaným ve věcech citovaných v předchozím bodě a že rozpočtové položky soudů určené k úhradě odškodnění mohou být na žádost dotčeného soudu případně zvýšeny Nejvyšší soudní radou. Odměňování soudců a podmínky jejich zaměstnání u daného soudu tak nezávisí na případné výši náhrady škody případně splatné takovým soudem.

24 Za těchto podmínek se Nejvyšší správní soud (Varchoven administrativen sad) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Brání čl. 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU a článek 47 [Listiny] vnitrostátnímu ustanovení, jako je čl. 2c odst. 1 bod 1 [zákona o odpovědnosti státu a obcí za škody] ve spojení s čl. 203 odst. 3 a čl. 128 odst. 1 bodem 6 soudního řádu správního, podle kterého musí Nejvyšší správní soud (Varchoven administrativen sad) v posledním stupni přezkoumat žalobu na náhradu škody způsobené porušením unijního práva, jehož se dopustil Nejvyšší správní soud (Varchoven administrativen sad), v níž je tento soud žalovanou stranou?“

K předběžné otázce

25 Podstatou předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU a čl. 47 druhý pododstavec Listiny musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, podle níž soud rozhoduje v posledním stupni v řízení o kasačním opravném prostředku, v němž má postavení odpůrce, ve věci týkající se odpovědnosti státu za údajné porušení unijního práva v důsledku rozsudku uvedeného soudu.

26 V tomto ohledu je třeba zaprvé připomenout, že podle čl. 19 odst. 1 druhého pododstavce SEU stanoví členské státy prostředky nezbytné k zajištění dodržování práva jednotlivců na účinnou právní ochranu v oblastech pokrytých unijním právem, jejichž součástí je i oblast DPH dotčená ve věci v původním řízení.

27 Dále je třeba uvést, že čl. 47 druhý pododstavec Listiny, v němž je zakotveno zejména základní právo na nezávislý a nestranný soud, se v souladu s jejím čl. 51 odst. 1 použije na členské státy, pokud uplatňují unijní právo. Tak je tomu v projednávané věci, neboť spor v původním řízení se týká odpovědnosti státu kvůli údajnému porušení směrnice o DPH.

28 Vzhledem k tomu, že Listina zakotvuje práva odpovídající právům zaručeným EÚLP, má čl. 52 odst. 3 Listiny zajistit nezbytný soulad mezi právy obsaženými v Listině a odpovídajícími právy zaručenými EÚLP, aniž je narušena autonomie unijního práva. Podle vysvětlení k Listině základních práv (Úř. věst. 2007, C 303, s. 17) odpovídá čl. 47 druhý pododstavec Listiny čl. 6 odst. 1 EÚLP. Soudní dvůr tudíž musí usilovat o to, aby jeho výklad v projednávané věci zajišťoval úroveň ochrany, která bude v souladu s úrovní, jež je zaručena čl. 6 odst. 1 EÚLP, tak jak jej vykládá Evropský soud pro lidská práva (rozsudek ze dne 11. července 2024, Hann-Invest a další, C-554/21, C-622/21 a C-727/21, EU:C:2024:594, bod 46 a citovaná judikatura).

29 Mimoto je třeba připomenout, že požadavek nezávislosti soudů, který je inherentní poslání rozhodovat jako soud, je součástí podstaty základního práva na účinnou právní ochranu a základního práva na spravedlivý proces, která mají zásadní význam jakožto záruky ochrany všech práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva, a záruky zachování společných hodnot členských států uvedených v článku 2 SEU, zejména hodnoty právního státu (rozsudek ze dne 11. července 2024, Hann-Invest a další, C-554/21, C-622/21 a C-727/21, EU:C:2024:594, bod 49 a citovaná judikatura).

30 Podle ustálené judikatury má tento požadavek nezávislosti dva aspekty. První, vnější aspekt vyžaduje, aby daný soudní orgán vykonával funkce zcela samostatně, nebyl hierarchicky na nikoho vázán ani nebyl nikomu podřízen a od nikoho nepřijímal příkazy či pokyny jakéhokoliv původu, čímž je chráněn před vnějšími zásahy nebo tlaky, které by mohly narušit nezávislost rozhodování jeho členů a ovlivnit jejich rozhodnutí (rozsudek ze dne 11. července 2024, Hann-Invest a další, C-554/21, C-622/21 a C-727/21, EU:C:2024:594, bod 50 a citovaná judikatura).

31 Druhý, vnitřní aspekt souvisí s pojmem „nestrannost“ a týká se rovného odstupu ve vztahu ke stranám sporu a jejich příslušným zájmům s ohledem na předmět sporu. Tento aspekt vyžaduje objektivitu a neexistenci jakéhokoliv zájmu na výsledku sporu nad rámec striktního použití právního předpisu (rozsudek ze dne 11. července 2024, Hann-Invest a další, C-554/21, C-622/21 a C-727/21, EU:C:2024:594, bod 51 a citovaná judikatura).

32 Záruky nezávislosti a nestrannosti požadované unijním právem předpokládají existenci pravidel umožňujících rozptýlit jakékoli legitimní pochybnosti jednotlivců, zejména o neutralitě dotčeného soudního orgánu ve vztahu k vzájemně se střetávajícím zájmům [v tomto smyslu viz rozsudek Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ (Sdružení soudců a státních zástupců) C-53/23, EU:C:2024:388, bod 51 a citovaná judikatura].

33 Pokud jde o podmínku „nestrannosti“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 EÚLP, její objektivní posouzení, které je s ohledem na otázky předkládajícího soudu jediné relevantní v projednávané věci, spočívá v určení, zda tento soudní orgán poskytoval, zejména svým složením, dostatečné záruky pro vyloučení veškerých legitimních pochybností o své nestrannosti. Je tedy třeba si položit otázku, zda nezávisle na osobním chování soudce určité ověřitelné skutečnosti opravňují k tomu, aby byla zpochybněna jeho nestrannost. V této oblasti mohou mít význam i pouhá zdání. Podle judikatury ESLP k tomu, aby bylo možné se vyjádřit k existenci důvodů pochybovat o tom, zda v dané věci jsou tyto požadavky na nezávislost nebo nestrannost splněny, je hledisko účastníka řízení relevantní, ale nehraje rozhodující roli. Rozhodující je, zda lze dotčené obavy považovat za objektivně podložené [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 19. listopadu 2019, A. K. a další (Nezávislost kárného kolegia Nejvyššího soudu), C-585/18, C-624/18 a C-625/18, EU:C:2019:982, body 128 a 129, jakož i citovaná judikatura].

34 Právě ve světle této judikatury je třeba zkoumat konkrétní případ, který je předmětem otázky položené Soudnímu dvoru, a sice případ soudu, který v rámci řízení o kasačním opravném prostředku rozhoduje v posledním stupni ve věci týkající se odpovědnosti státu za údajné porušení unijního práva v důsledku rozsudku vydaného uvedeným soudem, v němž má posledně uvedený postavení odpůrce.

35 V tomto ohledu je třeba zaprvé poznamenat, že podstatou této odpovědnosti není osobní odpovědnost soudce, ale odpovědnost státu. Nejeví se přitom, že by možnost vzniku odpovědnosti státu za určitých podmínek za soudní rozhodnutí, které je v rozporu s unijním právem, přinášela zvláštní rizika zpochybnění nezávislosti soudu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. září 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 42).

36 Soudní dvůr rovněž připomněl, že v případě neexistence unijní právní úpravy v této oblasti přísluší vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu, aby určil příslušné soudy a upravil procesní podmínky soudních řízení určených k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva. S výhradou skutečnosti, že členské státy mají povinnost zajistit v každém jednotlivém případě účinnou ochranu práv jednotlivců vyplývajících z právního řádu Unie, nepřísluší Soudnímu dvoru zasahovat do řešení kompetenčních sporů, které může na úrovni vnitrostátní organizace soudnictví způsobovat kvalifikace určitých právních situací vycházejících z unijního práva (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. září 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, body 46 a 47, jakož i citovaná judikatura).

37 Členskému státu tedy v zásadě není zakázáno, aby určil soud, kterému v posledním stupni přísluší rozhodovat v řízení o kasačním opravném prostředku o odpovědnosti státu za škody způsobené jednotlivcům v důsledku případného porušení unijního práva některým z rozsudků tohoto soudu, pokud jsou přijata nezbytná opatření k zajištění nezávislosti a nestrannosti uvedeného soudu ve smyslu judikatury citované v bodech 30 až 33 tohoto rozsudku.

38 Zadruhé, pokud jde o skutečnost, že v takovém sporu, jako je spor v původním řízení, může soud rozhodující v posledním stupni zaujmout jakožto žalovaný v prvním stupni stanovisko ke skutkovým a právním otázkám, které jsou předmětem tohoto sporu, je třeba poznamenat, že toto procesní postavení nemůže zpochybnit nestrannost uvedeného soudu, pokud se členové soudního kolegia, které o uvedeném sporu rozhoduje v posledním stupni, žádným způsobem nepodíleli na obhajobě uvedeného soudu v řízení v prvním stupni.

39 V tomto ohledu je třeba uvést, že Soudnímu dvoru nebrání v rozhodování ve sporu okolnost, že v řízení má Soudní dvůr Evropské unie jakožto orgán postavení odpůrce (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 25. května 2000, Kögler v. Soudní dvůr, C-82/98 P, EU:C:2000:282, a ze dne 4. května 2023, KY v. Soudní dvůr Evropské unie, C-100/22 P, EU:C:2023:377). Stejně tak základní právo na projednání věci nezávislým a nestranným soudem, které je zakotveno v čl. 47 druhém pododstavci Listiny, není porušeno, pokud je Soudní dvůr soudem rozhodujícím o kasačním opravném prostředku podaném v zastoupení Evropské unie jejím orgánem, Soudním dvorem Evropské unie (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. prosince 2018, Evropská unie v. Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, bod 36).

40 Pokud se předseda Soudního dvora Evropské unie jakožto předseda tohoto orgánu rozhodl podat kasační opravný prostředek proti rozsudku Tribunálu, jenž se týká uvedeného orgánu, má se za to, že základní právo druhého účastníka řízení na projednání věci nezávislým a nestranným soudem

je zaručeno pouze tehdy, když předseda Soudního dvora jakožto soudu nezasahuje do soudního projednání věci a v jeho funkci jej nahrazuje místopředseda (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. prosince 2018, Evropská unie v. Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, bod 38).

41 I když je pravda, že je na předkládajícím soudu, aby posoudil, zda je ve sporu v původním řízení splněna podmínka uvedená v bodě 38 tohoto rozsudku, Soudní dvůr může v rámci soudní spolupráce zavedené článkem 267 SFEU na základě okolností uvedených ve spise poskytnout tomuto soudu prvky výkladu unijního práva, které by pro něj mohly být užitečné při posuzování účinků daného ustanovení unijního práva (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. července 2024, Hann-Invest a další, C-554/21, C-622/21 a C-727/21, EU:C:2024:594, bod 60, jakož i citovaná judikatura).

42 V projednávané věci, jak uvedla společnost Vivacom Bulgaria a jak vyplývá z vyjádření žalovaného v původním řízení, vyjádřil stanovisko Nejvyššího správního soudu (Varhoven administrativen sad) jakožto žalovaného v prvním stupni úředník uvedeného soudu zmocněný předsedou uvedeného soudu. Ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, naproti tomu nevyplývá, že by členové soudního kolegia, které ve věci v původním řízení rozhodovalo, měli jakoukoli úlohu při obhajobě Nejvyššího správního soudu (Varchoven administrativen sad). Je však na předkládajícím soudu, aby tyto informace ověřil.

43 Za těchto okolností, budou-li potvrzeny, není judikatura připomenutá společností Vivacom Bulgaria, podle níž pojem „nezávislost“ znamená, že rozhodující orgán má ve vztahu k orgánu, který přijal rozhodnutí, proti němuž byl podán opravný prostředek, postavení třetí osoby (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 21. ledna 2020, Banco de Santander, C-274/22, EU:C:2020:17, bod 62, jakož i ze dne 7. května 2024, NADA a další, C-115/14, EU:C:2024:384, bod 46), neslučitelná s tím, aby měl soud rozhodující v posledním stupni pravomoc rozhodovat o kasačním opravném prostředku ve věci, v níž má postavení odpůrce.

44 Zatřetí, pokud jde o požadavek nezávislosti a nestrannosti soudců, je třeba připomenout, že pravidla použitelná na postavení soudců a výkon funkce soudce musí umožnit, aby byl vyloučen nejen jakýkoli přímý vliv ve formě pokynů, ale také jakékoli formy nepřímého vlivu, které by mohly usměrňovat rozhodnutí dotyčných soudců, a tím bylo vyloučeno, že bude chybět zdání jejich nezávislosti nebo nestrannosti, což by mohlo narušit důvěru, kterou v demokratické společnosti a právním státě musí justice u jednotlivců vzbuzovat (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. července 2024, Hann-Invest a další, C-554/21, C-622/21 a C-727/21, EU:C:2024:594, bod 53 a citovaná judikatura).

45 V tomto ohledu předně ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, nevyplývá, že by soudci Nejvyššího správního soudu (Varchoven administrativen sad) neměli podle bulharské právní úpravy záruky, které mohou zajistit jejich nezávislost a nestrannost, což však přísluší ověřit předkládajícímu soudu.

46 V předkládacím rozhodnutí je dále uvedeno, že odměna a podmínky výkonu povolání těchto soudců nezávisí na platbě případné náhrady škody tímto soudem. Za těchto podmínek nemohou rozpočtová pravidla upravující vyplacení případné náhrady škody v návaznosti na rozhodnutí sporu v původním řízení u jednotlivců vyvolávat legitimní pochybnosti o nezávislosti nebo nestrannosti těchto soudců.

47 V neposlední řadě je třeba poznamenat, že pouhá skutečnost, že několik soudních kolegií soudu se postupně zabývá věcmi týkajícími se odlišných právních otázek vyplývajících z téže situace, nemůže stačit k tomu, aby u jednotlivců vyvolala legitimní pochybnosti o nezávislosti nebo nestrannosti uvedeného soudu v každé z těchto věcí.

48 Jak uvedla generální advokátka v bodě 39 svého stanoviska, z rozsudků ESLP ze dne 29. července 2004, San Leonard Band Club v. Malta (CE:ECHR:2004:0729JUD007756201), a ze dne 7. července 2020, SCERRI v. Malta (CE:ECHR:2020:0707JUD003631818), naproti tomu vyplývá, že porušení článku 6 EÚLP by bylo třeba konstatovat v případě, že by se titíž soudci měli v daném řízení vyjádřit k otázce, zda se v dřívějším rozhodnutí dopustili nesprávného výkladu nebo nesprávného použití práva.

49 Je třeba rovněž připomenout, že Soudní dvůr rozhodl, že základní právo na nezávislý a nestranný soud, jak je zakotveno v čl. 47 druhém pododstavci Listiny, je dodrženo, pokud Tribunál Evropské unie, jemuž byl předložen návrh na náhradu škody, která měla být údajně způsobena překročením přiměřené délky soudního řízení, rozhoduje o tomto návrhu v jiném složení, než když rozhodoval o sporu, který vedl k řízení, jehož délka je kritizována (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 26. listopadu 2013, Gascogne Sack Deutschland v. Komise, C-40/12 P, EU:C:2013:768, bod 96, a ze dne 13. prosince 2018, Evropská unie v. Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, body 36 a 37, jakož i citovaná judikatura).

50 V projednávaném případě přitom z předkládacího rozhodnutí, jakož i z písemných vyjádření předložených společností Vivacom Bulgaria vyplývá, že žádný ze soudců tvořících soudní kolegium projednávající spor v původním řízení nezasedal v kolegiu, které vydalo rozsudek, který byl základem tohoto sporu. Stačí tedy konstatovat, aniž je nezbytné, aby Soudní dvůr rozhodl o tom, zda je s ustanoveními unijního práva, jejichž výklad je po něm požadován, slučitelný stav, kdy jsou obě soudní kolegia složena, byť jen částečně, ze stejných soudců, že za okolností sporu v původním řízení nemůže z daného složení těchto dvou soudních kolegií vyplývat legitimní pochybnost jednotlivců o nezávislosti nebo nestrannosti Nejvyššího správního soudu (Varchoven administrativen sad).

51 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na položenou předběžnou otázku odpovědět tak, že čl. 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU a čl. 47 druhý pododstavec Listiny musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, podle níž soud rozhoduje v posledním stupni v řízení o kasačním opravném prostředku, v němž má postavení odpůrce, ve věci týkající se odpovědnosti státu za údajné porušení unijního práva v důsledku rozsudku uvedeného soudu, za předpokladu, že tato vnitrostátní právní úprava a opatření přijatá k projednání této věci umožňují rozptýlit jakékoli legitimní pochybnosti jednotlivců o nezávislosti a nestrannosti dotčeného soudu.

K nákladům řízení

52 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

Článek 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU a čl. 47 druhý pododstavec Listiny základních práv Evropské unie musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, podle níž soud rozhoduje v posledním stupni v řízení o kasačním opravném prostředku, v němž má postavení odpůrce, ve věci týkající se odpovědnosti státu za údajné porušení unijního práva v důsledku rozsudku uvedeného soudu, za předpokladu, že tato vnitrostátní právní úprava a opatření přijatá k projednání této věci umožňují rozptýlit jakékoli legitimní pochybnosti jednotlivců o nezávislosti a nestrannosti dotčeného soudu.

Podpisy